

ชื่องานวิจัย	การจัดทำฐานข้อมูลและสื่อสารสาธารณะในการอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมริมลำน้ำชีของชุมชนบ้านเสม็ด
ผู้วิจัย	นายพิชิต วันดี นายสกรณ์ บุษบง นายพิชาภพ กะรัมย์
หน่วยงาน	มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
ปีวิจัยสมบูรณ์	พ.ศ. 2559
เลขที่สัญญาวิจัย	52/2559

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาบริบทชุมชน ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมริมลำน้ำชี 2) เพื่อจัดทำฐานข้อมูลและสื่อสารสาธารณะ ในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมริมลำน้ำชี 3) เพื่อประเมินผลการใช้งานฐานข้อมูลและสื่อสารสาธารณะในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมริมลำน้ำชี กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย 1) นักวิจัยท้องถิ่นซึ่งเป็นผู้แทนจากคนในชุมชนบ้านเสม็ด ทั้งนี้ นักวิจัยท้องถิ่น ได้แก่ ผู้นำชุมชน ชาวบ้าน พระสงฆ์ ครู นักศึกษา นักเรียน และ 2) ประชากรที่เป็นผู้เข้าร่วมกิจกรรมและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับกิจกรรม โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยไม่อาศัยความน่าจะเป็น (Non Probabilistic Sampling) ได้กลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 30 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ 1) แบบสำรวจข้อมูลพื้นฐานของชุมชน และทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมริมลำน้ำชี 2) ประเด็นการสนทนากลุ่ม (Focus Group) ร่วมกับชุมชนเพื่อศึกษาสภาพ ความต้องการสื่อสารสาธารณะ แนวทางการพัฒนาฐานข้อมูลและสื่อสารสาธารณะ 3) ฐานข้อมูลทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมริมลำน้ำชีของชุมชนบ้านเสม็ด 4) สื่อสารสาธารณะในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมริมลำน้ำชี 5) แบบประเมินคุณภาพฐานข้อมูล และสื่อสารสาธารณะ และ 6) แบบประเมินความพึงพอใจที่มีต่อฐานข้อมูลและสื่อสารสาธารณะ

ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพชุมชนบ้านเสม็ดที่อยู่ติดริมน้ำซีมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิต เป็นแหล่งอาหารและทรัพยากรที่สำคัญของชุมชนโดยมีผืนป่าแบ่งออกเป็น 3 โซน ได้แก่ โซน A เป็นพื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์มีลักษณะพันธุ์ไม้พุ่มสลัดกับไม้ยืนต้น และมีหนองน้ำ 3 แห่ง เช่น หนองบัว หนองแสง และหนองตลิ่งหัก โดยชาวบ้านใช้เป็นแหล่งหาอาหาร พื้นที่โซน B เป็นพื้นที่ส่วนบริเวณตรงกลางของผืนป่า มีลักษณะเป็นพื้นที่ลุ่มมีน้ำท่วมในช่วงฤดูน้ำหลาก ส่งผลให้มีความอุดมสมบูรณ์จากธาตุอาหารที่มากับสายน้ำ พื้นที่ดังกล่าวเป็นแหล่งหา มันป่า หน่อไม้ เห็ดป่า และดักลัดร์ เป็นต้น และพื้นที่โซน C เป็นพื้นที่ติดกับแนวป่าบ้านมะระ ลักษณะเป็นไม้ยืนต้นสูงใหญ่ปกคลุมไปทั่วบริเวณ และเป็นพื้นที่อนุรักษ์ไม้พันธุ์ต่างๆ เช่น ไม้เต็ง ไม้พลวง ไม้กระโดน 2) การพัฒนาฐานข้อมูลทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมริมลำน้ำซี ประกอบด้วยข้อมูลป่าไม้ สัตว์น้ำ แมลง ในพื้นที่ป่าจำนวน 5541.74 ไร่ โดยจัดทำเป็นเว็บไซต์นำเสนอข้อมูล และพัฒนาสื่อสารสาธารณะในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมริมลำน้ำซี ประกอบด้วยฐานเรียนรู้ทั้ง 5 ฐาน ได้แก่ ฐานที่ 1 การเรียนรู้ธรรมชาติกับการดูแลรักษาป่า ฐานที่ 2 ต้นไม้ขนาดใหญ่ ฐานที่ 3 เรียนรู้มันป่า ฐานที่ 4 ฐานการเรียนรู้เห็ดป่า และ ฐานที่ 5 ฐานนิเวศป่าชุมชนริมลำน้ำซี 3) ผลการประเมินคุณภาพฐานข้อมูลและสื่อสารสาธารณะพบว่า ฐานข้อมูลทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมริมลำน้ำซี มีคุณภาพอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.22$, S.D. = 0.99) และสื่อสารสาธารณะที่พัฒนาขึ้นผ่านการประเมินคุณภาพโดยผู้เชี่ยวชาญ มีคุณภาพภาพรวมในระดับมาก ($\bar{x} = 4.21$, S.D. = 0.52) ส่วนความพึงพอใจของผู้ใช้งานฐานข้อมูล อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.12$, S.D. = 0.71) และสื่อสารสาธารณะพบว่า มีความพึงพอใจภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.80$, S.D. = 0.83)

คำสำคัญ: ฐานข้อมูล สื่อสารสาธารณะ ทรัพยากรธรรมชาติริมลำน้ำซี ชุมชนบ้านเสม็ด

Abstract

This study is aimed to investigate 1) community perspectival aspects for natural resources in Lum-Nam-Chi riverside environment, 2) construction of data bases and public communicating media for the conservation of natural resources and 3) outcome assessment of data bases and public communicating media utilization that affecting the conservation of natural resources in Lum-Nam-Chi riverside environment. Population used in this study are comprising of 1) local researchers which were selected as the representatives of Ban-Sa-med villagers as same as may be, they were village headman, villagers, monks, teachers and students, 2) villagers or people who took participatory action and/or stake holders in this activity. This population was selected on the basis of Non- Probabilistic Sampling method and 30 people were finally chosen by basing on purposive sampling. Total of 6 research tools were performed and respectively described as followings; 1) questionnaire for the obtaining of community fundamental data including natural resources and environmental situation at Lum-Nam-Chi riversides, 2) focus group topics generated by using community co-operation concerning the development procedures of environmental data bases and public communicating media including the necessary as well, 3) natural resources and environmental data bases at Lum-Nam-Chi riversides of Ban Sa-med, 4) public communicating media that focused on natural resource and environmental conservation in Lum-Nam-Chi riverside, 5) qualitative assessment questionnaire to valuate quality of those data bases and public communicating media, 6) utilizer satisfaction survey on those of data bases and public communicating media. The result showed that, **(1)** community perspectival aspects, Ban Sa-med located at Lum-Nam-Chi

riversides which created a resourceful and biological diverse wetland forest that could provide an important food source of community. This wetland forest divided into 3 zones; A, B and C; A zone was referred as a plenty and non-disturbance forest which shrub and tree were alternately appeared. Moreover, 3 wetland ponds; Nong-Bua, Nong-Saeng and Nong-Taling-Huk were presented and served as food source of the village. B zone was located at the forest center which elevation is lower than other areas. This zone was served as water retention area which seemed to be swamp or wetland in flooding season. These conditions promoted the accumulation of nutrients discharged with water masses which appropriated for the growth of wild taro/potato, bamboo sprout, mushroom and including small-wild animal in dry season. In accordance with the C zone, this zone was represented as bordering forest which occupied to the frontier of Ban-Ma-Ra village, the neighboring village of Ban-Sa-Med. The plant community was mixed-deciduous forest with dipterocarp was dominant group, so this zone was also served as botanical conservation area. **(2)** Natural resources and environmental data bases were developed by comprising the data of forest, aquatic animal and insect within the total area of 5541.74 Rais. This information were expressed through the website and public communicating media that especially concerned the conservation aspects by providing total 5 learning stations; 1) Ethics learning for the protection of forest area. 2) Biodiversity of plant species in the forest, 3) Learning of wild potatoes/taro, 4) Learning of wild-edible mushroom, and 5) Lum-Nam-Chi riverside forest ecology, respectively. **(3)** For the quality assessment, on the basis of the maximum 5 category score, natural resources and environmental data bases showed relatively high quality by revealing average 4.22 ± 0.99 , public communicating media was 4.21 ± 0.52 . For the satisfaction survey, data

bases utilizer also showed relatively high with 4.12 ± 0.71 whereas the satisfaction of public communicating media was 3.80 ± 0.83 , respectively.

Key words: data bases, public communicating media, natural resources, Lum-Nam-Chi riverside, Ban-Sa-Med community